

RŪDOLFA BLAUMAŅA MĀTE UN VECVECĀKI SUNTAŽOS: ATRADUMI LATVIJAS VALSTS VĒSTURES ARHĪVA DOKUMENTOS

Dzintra Paegle
dzintrap@latnet.lv

Atslēgas vārdi: *latviešu literatūras vēsture, Rūdolfas Blaumaņas māte Karlīne, vecvecāki Marija un Mārtiņš Šūbergi*

Rakstā atklāts vairāk nekā 170 gadu vecs noslēpums — kur dzīvojuši Rūdolfas Blaumaņas māte Albīne Paulīne Karlīne Šūberga pēc tam, kad viņas tēvs Mārtiņš Šūbergs 1846. gadā atstājis Līdēres muižu. Līdz šim pārliecinoši bijuši literatūrvēsturnieka Jāņa Upīša (1911–1983) atradumi un minējumi. Jauni fakti atrasti Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumentos par Suntažu mācītājmuižu 1846., 1850. un 1858. gadā. Suntažu mācītājmuižā 1846. gada 16. aprīlī mirusi R. Blaumaņas mātes māte Marija Šūberga. Rakstnieka māte Karlīne Šūberga dzīvojuši Suntažu mācītājmuižā vecumā no 8 līdz 20 gadiem kopā ar savu tēvu Mārtiņu Šūbergu. Šie fakti literatūrvēsturniekiem nav bijuši zināmi, bet R. Blaumaņas mātei bijusi liela nozīme rakstnieka R. Blaumaņas personības veidošanā.

Pēdējos gados šā raksta autore daudz nodarbojusies ar Suntažu pagasta un citu Vidzemes draudžu novadpētniecību. Viena no aplūkojamām tēmām — Suntažu Evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītājs Emīls Lopnove (1820–1897)¹, Ērgļu un Ogresmuižas luterāņu mācītājs Frīdrihs Vilhelms Veirihs (1788–1874)², kā arī Suntažu zemnieku kristībvārdi³, pirmie uzvārdi⁴ u. c. Dvēseļu revīzijas dokumentos aprakstīta 19. gadsimta vidus Suntažu mācītājmuiža ar tur piederošām mājām un zemniekiem, bet Suntažu Evaņģēliski luteriskās draudzes grāmatas datē cilvēku dzīvi.

Starp mācītājmuižas zemniekiem minēts arī Šūbergs jeb Mārtiņš Šūbergs⁵, Rūdolfas Blaumaņas mātes tēvs. Tam netika pievēr-

sta īpaša uzmanība, jo raksta autorei vēl nebija zināmi nenoskaidrotie fakti par Blaumaņas mātes atrašanās vietu pēc tam, kad Karlīnes tēvs Mārtiņš Šūbergs atstāj Līdēres muižu.⁶

Rūdolfas Blaumaņas biogrāfiju Latvijas pirmajos neatkarības gados sarakstījis literatūrvēsturnieks Antons Birkerts (1876–1971). Toreiz, 20. gadsimta 20. gados, A. Birkerts par R. Blaumaņas māti pēc viņas tuvinieku nostāstiem raksta šādi: “Karlīne ir krodzinieka meita no Suntažu pagasta.”⁷ Tomēr tas ir tikai pieņēmums. Literatūrzinātnieks Jānis Upītis (1911–1983) pēc arhīvu datiem ir izpētījis R. Blaumaņas mātes dzimšanas vietu, un tie, pēc viņa atradumiem, nav Suntaži, bet gan Ērgļu un Ogres draudzes Ogres pagasta

“Vindedzes”, kur 1838. gada 1. martā ir dzimusi Albīne Paulīne Karlīne Šūberga, tēvs Mārtiņš un māte Marija Šūbergi⁸. Tālāk J. Upītis raksta pēc A. Birkerta sakopotajiem nostāstiem, ka māte mirusi, Karlīnei vēl mazai esot, kad meitenei ir tikai astoņi gadi. Tēvs viņu pēc dažiem gadiem, 10 gadu vecumā, nodevis citiem audzināšanā. Pēc vieniem nostāstiem — tēvs aizvedis viņu uz Rīgu un nodevis audzināšanā pie vecām vācu dāmām vai “jumpravām”. Viņa nodzīvojusī Rīgā apmēram līdz 15 gadiem un tad atgriezies Ērgļu muižā. Tomēr īstu dokumentālu apstiprinājumu tam nav izdevies atrast, kur meitene atstāta. Kā domā J. Upītis, tas tomēr varētu būt kaut kur tuvāk, Jumurdas pusē, bet tam nav dokumentāla apliecinājuma.⁹

Kaut gan J. Upītis nav atradis dokumentālu apliecinājuma par mazās Karlīnes turpmākajām gaitām, viņš izdomā, viņaprāt, iespējamo Karlīnes dzīves ceļu: “Kad Mārtiņam [Blaumaņa mātes tēvam] bija jau pāri četrdesmitiem, nāca jauna mīlestība (ja vien tā nebija sākusies pa Marijas slimības laiku). Var droši teikt, ka Mārtiņš uz jaunās iecerētās meitas vai atraitnes pieprasījumu centās atbrīvoties no abiem bērniem.”¹⁰ Otrs bērns bija Kārlis Laurs, Marijas dēls ar viņas pirmo vīru Jāni Lauru, zēnu Mārtiņš Šūbergs tiešām atstājies Ogres muižas “Vindedzēs” par ganu.

Tomēr J. Upītim par Šūbergu ģimeni nav bijusi pilnīga taisnība. Strādājot ar Latvijas Valsts vēstures arhīva (LVVA) dokumentiem, it sevišķi meklējot datus par mācītāju E. Lopenovi, kā minējam iepriekš, šā raksta autores pierakstos ir atzīme, ka Suntažu mācītājmuižā dzīvojis Šūbergs (Dvēseļu revīzijas dokumentos rakstīts *Schuberg*). Atkārtoti pārskatot Dvēseļu revīzijas dokumentus par 1850. gadu, revīzija notikusi 1850. gada 4. septembrī, tika atrasts apstiprinājums, ka Mārtiņš Šūbergs ar meitu Karlolini no 1846. gada dzīvojis Suntažu mācītājmuižas “Elbretu” mājās: “IV. Elbreti. 45.[Dvēseļu revīzijas kārtas Nr. 45] *Martin Schuberg*”, kuram ir 44 gadi, ieradies “1846. gadā no

Guter Lüdern”, un viņam ir līdzī meita “*Caroline Schuberg, Mahrtiņsch Tochter*, 8 gadi”.¹¹

Jāpiebilst, un to konstatējis arī J. Upītis, ka Karlīnes vārds tā laika dokumentos tiek rakstīts dažādi — *Caroline, Karoline*. Suntažu Dvēseļu revīzijas dokumentos viņas vārds rakstīts divējādi — *Carloline* un *Caroline*.

Tātad Mārtiņš Šūbergs nav pametis savu meitu kaut kur un ar citu sievieti devies nezin kur, kā domā J. Upītis, bet kopā ar savu sievu Mariju un astoņus gadus veco meitu Karlīni apmeties Suntažu mācītājmuižas “Elbretu” mājās. Diemžēl sievai Marijai ir bijusi slikta veselība, un viņa mirst 1846. gada 16. aprīlī Suntažos. Par to ir ieraksts 1846. gada Suntažu draudzes grāmatas mirušo sarakstā: “Nr. 25. pastorāta “Elbretu” māju Mārtiņa Šūberga sieva, mirusi 16. aprīlī no rīta, Marija Šūberga, dzimusi Ogresmuižā, 36 gadi un 11 mēnešu veca, precējusies, nāves iemesls — dzeltenā kaite (*Gelbsucht*). Piezīmēs norādīts, ka mirusī aizvesta uz Ogresmuižu (apbedīšanai).”¹²

Iespējams, ka pētnieku Jāni Upīti ir maldinājis ieraksts 1846. gada Ērgļu un Ogresmuižas draudzes grāmatas mirušo sarakstā. Tas ir neprecīzs, jo rakstītājs nav norādījis, ka mirusī Marija Šūberga atvesta no Suntažiem. Tur ir rakstīts: “Nr. 58. 16. aprīlī no rīta mirusi, apbedīta 25. aprīlī pēc pusdienas, miršanas vieta — Ogresmuižas “Vindedzes”, Marija Šūberga, Mārtiņa sieva, dzimusi Ogresmuižā, 37 gadi, precēta, nāves iemesls — tūska (*Wassersucht*)”¹³. No šī ieraksta redzams, ka Marija pēc nāves ir kļuvusi par vienu mēnesi vecāka un nāves iemesls ir cits, ne dzeltenā kaite, bet tūska, un miršanas vieta ir uzrādīta “Vindedzes”, nevis Suntažu “Elbreti”, kaut gan visdrīzāk viņa no “Vindedzēm” izvadīta pēdējā gaitā. Neprecīzais ieraksts Ērgļu un Ogresmuižas draudzes grāmatā vedina Jāni Upīti izvirzīt aplamu hipotēzi, “ka Mārtiņš karsti mīloto Mariju izraidīja no savas mājas Līderē un aizveda uz Ogres “Vindedzēm”.¹⁴

1850. gada Suntažu mācītājmuižas Dvēseļu revīzijas dokumentos “Elbretu” mājās

minēts tēvs ar meitu, kuri šeit ieradušies no Līdēres muižas, kur dzīvojuši iepriekš. Māte Marija Šūberga nav minēta, jo viņa jau mirusi. Ierašanās laikā Karlīnei patiešām ir bijuši astoņi gadi, diemžēl Dvēseļu revīzijas dokumenta pierakstītājs ir kļūdījies, jo 1850. gada 1. martā Karlīne ir 12 gadu veca (dzimusi 1838. gada 1. martā), astoņi gadi viņai ir ierašanās laikā.

Astoņus gadus vēlāk, 1858. gada 2. janvārī, Dvēseļu revīzijas sarakstu papildinājumos Suntažu mācītājmuižā var atrast ziņas par Šūbergu ģimeni. Šūbergi joprojām dzīvo "Elbretos", arī Karlīne ir turpat, viņai ir 16 gadu, tā uzrādīts dokumentā (bet 1858. gada 1. martā Karlīnei būs 20 gadu, rakstītājs kļūdains 1850. gadā pierakstīta-

jiem astoņiem gadiem pieskaitījis vēl tikpat (1858. gadā), un iznākuši 16.

1858. gadā Karlīnei ir audzumāte Ilze (34 gadi) un pusbrālis Pēteris Reinholds, kuram ir tikai ¼ gada, t. i., trīs mēneši, tēvam Mārtiņam — 52.¹⁵

Tātad no 8 līdz 20 gadu vecumam (no 1846. gada pavasara līdz 1858. gada janvārim) Karlīne Šūberga, Rūdolfa Blaumaņa māte, ir dzīvojusi Suntažu mācītājmuižas "Elbretos".

Karlīne droši vien ir mācījusies Suntažu pagastskolā vai mājās, bet vācu valodu apgūvusi, strādājot par istabeni kādā vācu ģimenē. Un te jādomā par krogiem, jo krogus pēc nostāstiem kaut kā viņas biogrāfijā varētu būt. Suntažu "Kumeļkrogs" ir atradies

РЕВИЗОРСКАЯ ОБАЗКА
1858 года Январь 2 дня для всей общины Lielāndiļķuņu parohijas un tās apkārtnes Lielāndiļķuņu parohijas parohiāls Sunzel.

СЕМЬИ.		Мужеский полъ.	По последней ревизии состо- ит ли в этой семье предковъ	Нѣтъ чуждъ на- бывш.	Число на лицо.
№ реви- зии.	№ реви- зии.				
	12.	Грфинъ Н. Д. Луиза Лафа. Лаура Чифле	да	Колдъ не- бывш.	41
	19.	7. Катаръ Баумгартенъ, Мирида Тейс	да	168	✓
	41.	Катаръ Яхсфельдъ	288	да	✓
	44.	Грфинъ Н. Д. Елбетта. Мирида Яхсфельдъ Чифле	30	да	✓
	45.	25. Малотинъ Шубергъ Петеръ Рейнголдъ	44	да	58. 4.
	26.	Яханъ Пелленъ, Мирида Тейс Яханъ Лаура Пелленъ	30	да	55. 21. ✓
	16.	27. Андриасъ Јувансъ, Мирида Тейс Тейс Катаръ	да	36.	✓

Итого мужескаго пола на лицо 8

РЕВИЗОРСКАЯ ОБАЗКА
1858 года Январь 2 дня для всей общины Lielāndiļķuņu parohijas un tās apkārtnes Lielāndiļķuņu parohijas parohiāls Sunzel.

СЕМЬИ.		Женский полъ.	По последней ревизии состо- ит ли в этой семье предковъ	Число на лицо.
№ реви- зии.	№ реви- зии.			
	18.	Грфинъ М. В. Анна 1. Тейс Едда 2. Майя 3. Латте		33. 7. 4. 1.
	24.	Едда Клауинъ		31.
	45.	25. Грфинъ М. В. Яфа Тейс Каролина		34. 16.
	26.	Грфинъ М. В. Лаура		55.
	16.	27. Грфинъ М. В. Мариана		33.
	6.	17. Мирида Рейнголдъ Каролина, Катаръ Тейс		12.

Итого женскаго пола на лицо 10

Att. LVVA 77. f., 14. apr., 175. l. Suntažu mācītājmuižas (Sunzel, Pastorat), 1858. g. revīzija un tās papildinājumi, 6. lp. o. p.— vīriešu saraksts, 7. lp.— sievietiņu saraksts

pavisam netālu no "Elbretiem", arī mācītāja Emīla Lopenoves ģimenē mājas valoda ir vācu. Tomēr Karlīnes kalpošanu šajā krogā vai kur citur nevaram apliecināt ar dokumentu.

Latvijas Valsts vēstures arhīvā nav saglabājušās visas Suntažu draudzes grāmatas, un tāpēc nevaram atrast ziņas par Karlīnes iesvētīšanu. 1856. gada Suntažu draudzes iesvētīto sarakstā viņas nav, un nākamo gadu Suntažu draudzes grāmatas līdz pat 1871. gadam nav saglabājušās. Mēs tāpēc nevaram atrast ziņas arī par viņas tēva laulībām ar otro sievu Ilzi un viņu dēla Pētera Reinholda piedzimšanu un kristīšanu.

Kad tieši Karlīne ir devusies projām no Suntažiem un ieradusies Ērgļos, nav izdevies atrast dokumentālu apstiprinājumu. Ērgļos 1860. gada 26. jūnijā (pēc vecā stila) Karlīne Šūberga ir precējusies ar Matisu Blaumani 22 gadu vecumā. Viņiem 1862. gada 20. decembrī (pēc vecā stila) piedzimis dēls — Kārlis Rūdolfs Leonīds Blaumanis. Rūdolfa kristībās 1863. gada 3. februārī Ērgļu draudzē starp daudziem ir piedalījies Karlīnes pusbrālis Kārlis Laurs, kas turējis mazo Blaumani uz savām rokām.¹⁶ Tātad Karlīnes tēvs Mārtiņš Šūbergs visus šos gadus ir uzturējis sakarus ar savas meitas Karlīnes pusbrāli Kārli Lauru.

A. Birkertam ir bijusi taisnība, ka kaut kāda saistība ar Suntažiem R. Blaumaņa mātei ir bijusi, tiesa, viņa nav dzimusi Suntažos. Bet J. Upītis Karlīnes dzimšanu ir meklējis tikai Suntažu krogus mājās, kuras atradušās Suntažu muižā, ne mācītājmuižā, bet ne vēlāk par 1840. gadu, un tāpēc izvirzījis hipotēzes, kas ir visai tālu no patiesības.

Karlīnes Šūbergas, vēlāk Blaumanes, biogrāfi viņas kontekstā min vācu baronus Tranzejus jeb Tranzē Jumurdas un Ērgļu muižā. Interesanti, ka Tranzeji dzīvojuši arī netālaļajā Suntažu draudzes Vatrānes muižā kopš 1834. gada, un viņu dzimtai ir apbedījumi Suntažu luterāņu kapos.

Tagad, kad digitalizēti daudzi Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumenti, varam atrast daudz ko jaunu par it kā jau izpētītām lietām.

Avoti un piezīmes

- 1 Paegle Dz. Suntažu draudzes mācītājs Emīls Lopenove (1820–1897) un viņa rakstība. *Baltu filoloģija*, XXVI (1). Rīga: Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra, 2017, 73.–86. lpp.
- 2 Paegle Dz. Ērgļu un Ogres muižas luterāņu mācītāja Frīdriha Vilhelma Veirīha 1850. gada sprediķis latviešu valodā. *Baltu filoloģija*, XXVIII (2). Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2019, 123.–141. lpp.
- 3 Paegle Dz. Kristībvārdi Suntažu draudzē 17. un 18. gadsimtā (Pēc Latvijas Valsts vēstures arhīva materiāliem). *Baltu filoloģija*, XXV (1). Rīga: Latvijas Universitāte, Humanitāro zinātņu fakultāte, Baltu valodniecības katedra, 2016, 97.–114. lpp.
- 4 Paegle Dz. Surnames in Suntaži Soul-Revision documents of 1834. Problems and Solutions. International Scientific Conference 'Onomastic Investigations', Rīga, May 10–12. Abstracts. Ed. by Sanda Rapa and Anta Trumpa. Latvian Language Institute of the University of Latvia, 2018. Rīga: Latvijas Universitāte, 2018, 84.–85. lpp.
- 5 Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA). Vidzemes guberņas kamerālvalde. Muižu revīziju lietas. 77. f., 14. apr. Suntažu mācītājmuiža (Suntažu draudze). 175. lieta, Revīzijas un iedzīvotāju izmaiņu saraksti. 1858. g. 14. lp.
- 6 Līdēres muižas teritorija atrodas tagadējā Madonas novada Aronas pagastā.
- 7 *Rūdolfa Blaumaņa Kopoti raksti*. Divpadsmitais sējums. Rīga: Valters un Rapa, 1927, 7. lpp.
- 8 Upītis J. Rūdolfs Blaumanis. Jauni materiāli par rakstnieku. *Karogs*, 1983 (1), 147. lpp.
- 9 Sīkāk par R. Blaumaņa māti sk. *ibid.*, 147.–152. lpp.

¹⁰ Ibid., 149. lpp.

¹¹ LVVA. Vidzemes guberņas Dvēseļu revīzijas saraksti. 199. f., 1. apr., 466. l. Suntažu pastorāts, 1850. g., 6. lp. o. p. un 7. lp.

¹² LVVA 235. f., 4. apr., Vidzeme. Rīgas apriņķis, Suntažu draudze. 2420. l. (1846), 14. l. o. p. un 15. lp.

¹³ LVVA Kurzemes, Vidzemes un Latgales ev. lut. draudžu metriku grāmatas. 235. f., 4.

apr., Vidzeme. Cēsu apriņķis, Ērgļu draudze. 863. l. (1846), 22. l. o. p. un 23. lp.

¹⁴ Upītis, op. cit., 140. lpp.

¹⁵ LVVA 77. f., 14. apr., 175. l. Suntažu mācītājmuižas (*Sunzel, Pastorat*) 1858. g. revīzija un tās papildinājumi, 6. lp. o. p., 7. lp.

¹⁶ Upītis, op. cit., 150. lpp.

Par autori

Dr. philol. Dzintra Paegle ir filoloģijas doktore, pedagoģe, valodniece. Bijusi Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Baltu valodniecības katedras asoc. profesore. Zinātniskās intereses: mūsdienu latviešu valodas morfoloģija, dialektoloģija, valodas kultūra, latviešu ortogrāfijas vēsture, senie raksti, novadpētniecība.

About the author

Dr. philol. Dzintra Paegle is a pedagogue and linguist, she has been associated professor of the Department of Baltic Linguistics at the Faculty of Humanities, University of Latvia. Research interests: modern Latvian language morphology, dialectology, language culture, history of Latvian orthography, ancient writings, local history.

RŪDOLFS BLAUMANIS' MOTHER AND GRANDPARENTS IN SUNTAŽI: FINDS IN THE DOCUMENTS OF THE LATVIAN STATE HISTORICAL ARCHIVES

Dzintra Paegle

dzintrap@latnet.lv

Summary

Keywords: *history of Latvian literature, Rūdolfs Blaumanis' mother Karlīne, grandparents Marija and Mārtiņš Šūbergs*

The article discloses a mystery, more than 170 years old: the location where Rūdolfs Blaumanis' mother Albīne, Paulīne Karlīne Šūberga had lived after her father Mārtiņš Šūbergs had left Lidēre Estate in 1846. Until now, the finds and suggestions by the literary scientist Jānis Upītis (1911–1983) had been convincing. New data about Suntaži Rectory in 1846, 1850 and 1858 were found in the documents of the Latvian State Historical Archives. R. Blaumanis' grandmother (mother's mother) Marija Šūberga died in Suntaži Rectory on 16 April 1846. Writer's mother Karlīne Šūberga lived in Suntaži Rectory from the age of 8 to 20 together with her father Mārtiņš Šūbergs. Previously these facts were unknown to literary scientists, but writer R. Blaumanis' mother played a great role in the creation of his personality.